

HOMMAGE A RENÉ RAYNAL

La publication du présent numéro du *Biuletyn Peryglacjalny* coïncide avec trentième anniversaire de l'entrée de RENÉ RAYNAL dans le Comité de Rédaction de notre revue. Entre 1956 et 1994, il a publié douze articles dans notre Bulletin dont deux avec J. DYLIK et un avec A. CAILLEUX. La présente dédicace est aussi une occasion de rappeler son activité pendant les 16 ans (1956–1972) où il a assumé le Secrétaire de la Commission Périglaciaire de l'UGI. Celle-ci, au moment où les études périglaciaires étaient à leur apogée, a rassemblé sous la présidence de J. DYLIK, la majorité des "périglacialistes" de cette époque en organisant systématiquement des conférences sur le terrain. Ces réunions permettaient de suivre l'évolution des recherches et spécialement celles qui concernaient les phénomènes périglaciaires fossiles. S'appuyant sur des recherches comparatives dans les régions polaires actuelles, ces travaux participaient d'une manière essentielle à reconstituer l'évolution paléogéographie du Quaternaire.



Photo 1. RENÉ RAYNAL chez soi, en Vercors

Fot. 1. RENÉ RAYNAL u siebie, w Vercors

En offrant ce numéro à RENÉ RAYNAL nous voulons exprimer notre estime pour son oeuvre qui est celle d'un chercheur ayant une vue d'ensemble des problèmes bien que ne négligeant pas les détails les plus fins. Il a séjourné pendant 20 ans au Maroc, et a préparé une thèse célèbre sur le bassin de la Moulouya. Cet ouvrage reste, comme ses multiples publications sur le Maroc, une référence fondamentale dans le domaine de l'évolution géomorphologique de l'Afrique du Nord. Les grands traits du relief de cette région y sont déchiffrés en même temps que sont cernés un grand nombre de problèmes géomorphologiques. Les plus importants se rapportent au rôle des processus morphogénétiques qui ont varié au rythme des oscillations climatiques quaternaires. R. RAYNAL a démontré ainsi toute l'importance des phénomènes glaciaires et périglaciaires dans le Haut et le Moyen Atlas. Pendant ses années de recherche au Maroc le rayonnement de RENÉ RAYNAL a été extraordinaire, dépassant le groupe des géographes et attirant de nombreux scientifiques, pédologues, agronomes, forestiers recherchant comment gérer au mieux le territoire. Les scientifiques qu'il rassemblait régulièrement autour de lui, dont L. MATHIEU et A. PUJOS, sont restés plein d'admiration pour les synthèses de l'évolution du paysage qu'il présentait et les déductions qu'il en tirait dans le domaine de géographie appliquée. Ses recherches, en collaboration avec J. DRESCH, F. JOLY, Y. DEWOLF et d'autres, ont progressivement englobé toute l'Afrique du Nord-Ouest, y compris le Sahara, et ont permis de présenter une vue d'ensemble de l'influence des oscillations climatiques sur les processus géomorphologiques d'Afrique du Nord.

En 1961 R. RAYNAL a été nommé professeur à l'Institut de géographie appliquée de l'Université Louis Pasteur à Strasbourg. Ses recherches se sont alors orientées vers le midi de la France et vers l'Espagne où il s'est efforcé d'établir des corrélations entre l'évolution du relief dans la zone méditerranéenne de France, d'Espagne et d'Afrique du Nord. Ces corrélations étaient basées principalement sur la morphologie des glacis développés sous des conditions périglaciaires au pied des montagnes. Son intérêt pour l'Afrique du Nord est resté très vif et a été focalisé sur la Tunisie et les problèmes de conservation des terres et des eaux qui s'y posent.

Les études qu'il a poursuivies sur les phénomènes fossiles et actuels, en Allemagne, Autriche, Hongrie, Pologne, Spitsberg, Iran, et dans beaucoup d'autres pays, ont élargi sa prise de conscience de la différenciation zonale des processus morphogénétiques au Pléistocène. Il a de la sorte joué un grand rôle dans la constitution en France, en février 1973, d'un groupe de travail du Comité National français de Géographie intitulé "Régionalisation du Périglaciaire". Il a assuré la publication des notes et comptes rendus de ce groupe de travail jusqu'en 1992, soit pendant près de 20 ans.

RENÉ RAYNAL appartient à la génération des géographes dont la connaissance de la nature, enrichie grace par celle de l'histoire et de l'évolu-

tion de la culture, lui permet d'apercevoir dans chaque paysage la complexité des processus qui sont intervenus, aussi bien en relation avec les changements climatiques que dans ses liens historiques avec l'activité de l'homme. Ceux qui ont eu la chance de participer à la réunion de la Commission de Géomorphologie Périglaciaire qu'il a organisée au Maroc en 1959, tout comme ceux qui l'ont accompagné sur le terrain, gardent le souvenir de sa façon magistrale de traiter la géographie régionale comme une science, où l'homme et le paysage naturel présentent une unité logiquement intégrée. Cette géographie unitaire apparaît bien dans son livre "Géographie de l'Afrique Nord-Ouest" (avec J. DESPOIS) ou dans ses publications sur différents problèmes de géographie humaine du Maroc.

Il est impossible en cette brève note de présenter toutes les activités de RENÉ RAYNAL et d'aborder tous les domaines qui l'ont intéressés. Il reste une autorité incontestée qui s'est imposée par son oeuvre ainsi que par son attitude de chercheur passionné. Pour ses élèves, il reste un Maître indiscuté, exigeant quoique toujours bienveillant, et communiquant son insatiable curiosité scientifique. Pour ses collègues les plus proches, il reste un ami fidèle et attentif.

La rédaction du Biuletyn Peryglacjalny souhaite en offrant ce numéro à RENÉ RAYNAL, lui exprimer les sentiments d'estime et d'amitié que lui portent les chercheurs du périglaciaire, et l'assurer de ce que son oeuvre importante, n'est pas près d'être oubliée.

ANNA DYLIKOWA et ALBERT PISSART



Photo 2. Conference de la Commission Périglaciaire de l'UGI au Maroc, organisée par R. RAYNAL (au centre)

Fot. 2. Konferencja Komisji Peryglacjalnej MUG w Maroku, zorganizowana przez R. RAYNAL'a



Photo 3. RENÉ RAYNAL devient docteur honoris causa de l'Université de Łódź

Fot. 3. RENÉ RAYNAL zostaje doktorem honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego



Photo 4. Vive le Docteur honoris causa!

Fot. 4. Niech żyje Doktor honoris causa!



Photo 5. RENÉ RAYNAL – “président du jour” pendant la Conférence Périglaciare en Polgne (1958). A gauche – K. K. MARKOV, derrière R. RAYNAL – A. L. WASHBURN, à droite: H. MARUSZCZAK, A. CORTE, A. DYLIKOWA

Foto 5. RENÉ RAYNAL – „przewodniczący dnia” podczas konferencji Peryglacjalnej w Polsce (1958). Od lewej – K. K. MARKOW, z tyłu za R. RAYNAL’EM – A. L. WASHBURN, po prawej: H. MARUSZCZAK, A. CORTE, A. DYLIKOWA

PANU PROFESOROWI
RENE RAYNALOWI

Niniejszy numer Biuletynu Peryglacjalnego dedykujemy Profesorowi RENE RAYNALOWI, pragnąc w ten sposób uczcić Jego ponad trzydziestoletni, wybitny udział w pracach Komitetu Redakcyjnego, a jednocześnie przypomnieć, że był On autorem dwunastu publikowanych w Biuletynie Peryglacjalnym artykułów w latach 1956–1994, w czym dwóch wspólnie z J. DYLIKIEM i jednego z A. CAILLEUX. Jest to także okazja do wspomnienia Jego wybitnych zasług jako Sekretarza Komisji Geomorfologii Peryglacjalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej (1956–1972), która – pod przewodnictwem J. DYLIKA – skupiała znakomitą większość „peryglacjalistów” z tamtych lat i organizowała systematycznie konferencje terenowe, pozwalające śledzić rozwój szczególnie tych badań, które dotyczyły kopalnych śladów morfogenezy peryglacjalnej. Prace te, w oparciu o badania poznawcze na obszarach współczesnej zmarzliny, prowadziły do paleogeograficznych rekonstrukcji czwartorzędu w strefie pozapolarnej.

Dedykując ten numer RENE RAYNALOWI, pragniemy przekazać wyrazy szczerzego uznania i podziwu dla Jego dorobku, obrazującego jednocześnie Jego postawę jako badacza, który obejmując całość danej problematyki – nie traci z pola widzenia najdrobniejszych zjawisk. Jego 20-letni pobyt w Maroku zaowocował wybitnym dziełem zawierającym charakterystykę dorzecza rzeki Muluji, które – podobnie jak wiele innych Jego publikacji – zachowuje nadal podstawowe znaczenie w badaniach ewolucji rzeźby Północnej Afryki. Jest to zarówno charakterystyka głównych cech rzeźby tego obszaru, jak i wskazania wielu problemów geomorfologicznych, spośród których najistotniejsze wiążą się z rolą procesów morfogenetycznych zmieniających się wraz z wahaniami klimatycznymi czwartorzędu.

R. RAYNAL wykazał także szczególne znaczenie zjawisk glacialnych i peryglacjalnych w Atlasie Wysokim i Średnim. Szerokie, pogłębione spojrzenie na ewolucję środowiska przyrodniczego Maroka spotkało się z żywym zainteresowaniem przedstawicieli innych nauk, a zwłaszcza leśników, geobotaników i rolników, którzy poszukiwali odpowiednich, zgodnych z prawa-

mi przyrody sposobów zagospodarowania tego obszaru. L. MATHIEU i A. PUJOS pozostają nadal pełni podziwu dla przedstawianych przez RENE RAYNAL'a syntez ewolucji krajobrazu oraz wniosków z dziedziny geografii stosowanej. Jego badania, prowadzone przy współpracy z J. DRESCH'em, F. JOLY, Y. DEWOLF i innymi objęły stopniowo całą Afrykę Północno-zachodnią, włącznie z Saharą – pozwoliły na przedstawienie syntetycznego obrazu wahań klimatycznych i zmienności procesów geomorfologicznych tego obszaru.

W 1961 roku RENE RAYNAL został powołany na stanowisko profesora w Instytucie Geografii Stosowanej Uniwersytetu im. L. Pasteura w Strasburgu. Jego zainteresowania badawcze skierowały się ku południowej Francji, Hiszpanii i Afryce Północnej. Korelacje te opierały się głównie na analizie „glacis”, rozwijających się w warunkach peryglacialnych u podnóży górskich. Jego zainteresowania Afryką Północną pozostały nadal bardzo żywe, co znalazło wyraz w Jego pracach w Tunezji, gdzie zajął się problemem ochrony gleb i wód.

Obserwacje prowadzone przez RENE RAYNALA na terenie Niemiec, Austrii, Węgier, Polski, Spitsbergenu, Iranu, a także w wielu innych krajach, uzupełniały obraz zróżnicowania strefowego procesów morfogenetycznych w plejstocenie. W znacznej mierze dzięki Jego staraniom w 1973 r., w ramach Narodowego Komitetu Geograficznego powstała grupa robocza pod nazwą „Régionalisation du Périglaciaire”. Zapewniał też, aż do 1992 roku – a więc przez blisko 20 lat – publikacje artykułów i sprawozdań tej grupy.

RENE RAYNAL należy do tego pokolenia geografów, które swoją wiedzę przyrodniczą wzbogaciło znajomością historii i rozwoju kultury. Pozwalało to na dostrzeganie w każdym krajobrazie złożoności procesów, które go kształtowały – zarówno zmian klimatycznych jak i historycznych powiązań z działalnością człowieka. Ci spośród nas, którzy mieli szczęście uczestniczyć w zorganizowanej przez R. RAYNALA Konferencji Komisji Geomorfologii Peryglacialnej w Maroku, w 1959 roku, zachowali wspomnienie Jego sposobu pojmowania geografii regionalnej jako nauki traktującej człowieka i otaczający go krajobraz jako logicznie powiązanej całości. Ten rzadki już sposób rozumienia geografii ujawnił się m.in. w Jego książce pt. „Géographie de l'Afrique du Nordouest” (przy współautorstwie J. DEPUIS), a także i w wielu innych pracach.

Nie sposób przedstawić w tej krótkiej charakterystyce dorobku RENE RAYNALA wszystkich Jego zainteresowań. Jest On wśród nas niekwestionowanym autorytetem zarówno ze względu na swój dorobek naukowy, jak i ze względu na postawę nieustraszonego badacza. Dla swoich uczniów pozostaje zawsze Mistrzem – wymagającym, a jednocześnie życzliwym i pomocnym, przekazującym im jednocześnie własną, nie zaspokojoną cieka-

wość badacza. Dla swoich najbliższych kolegów i towarzyszy wspólnej pracy, pozostaje wiernym przyjacielem.

Redakcja Biuletynu Peryglacyjnego – dedykując ten numer Profesorowi RENE RAYNALOWI – pragnie wyrazić zarówno szacunek i podziw dla Jego dorobku, jak i serdecznie podziękować za wieloletnią współpracę z naszym wydawnictwem.

ANNA DYLIKOWA, ALBERT PISSART